MELDINĖ NENDRINUKĖ

Paukštis, kuriam reikia žmogaus

PROJEKTO REZULTATŲ APŽVALGA SAUGANT
REČIAUSIĄ EUROPOS GIESMININKĄ

MELDINĖ NENDRINUKĖ

Paukštis, kuriam reikia žmogaus

VŠĮ Baltijos aplinkos forumas
Vilnius, 2015

Meldinė nendrinukė: paukštis, kuriam reikia žmogaus: Išmoktos patirtys saugant rečiausią Europos giesmininką

Teksto autoriai: Žymantas Morkvėnas, Rita Norvaišaitė
Konsultavo: Žydrūnas Preikša, Vytautas Eigirdas
Redagavo: „Vertimų karaliai"

Leidinys parengtas ir išleistas įgyvendinant projektą „Aplinkai palankaus ūkininkavimo skatinimas siekiant užtikrinti nykstančių agrarinio kraštovaizdžio paukščių apsaugą" (Nr. LIFE09 NAT/LT/000233).

Projektą finansavo: Europos Sąjungos LIFE+ programa, Lietuvos Respublika, Latvijos Respublika ir projekto partneriai.
Projekto svetainė: www.meldine.lt

Projekto partneriai:
VšĮ Baltijos aplinkos forumas; VĮ Kretingos miškų urėdija; UAB Goldengrass; Žuvinto biosferos rezervato direkcija; Latvijos gamtos fondas

Baltijos aplinkos forumas
Užupio g. 9/2-17, LT-01202 Vilnius
Tel. 8 5 213 8155, Faks. 8 5 213 5068
www.bef.lt

Viršelyje Žymanto Morkvėno nuotrauka
Leidinys iliustruotas Žymanto Morkvėno, Ritos Norvaišaitės nuotraukomis
[Leidinyje naudotos meldinės nendrinukės nuotraukos, darytos gavus Aplinkos apsaugos agentūros leidimą]

Tiražas 500 egz.

Atspausdinta ekologiškais dažais ant perdirbto popieriaus.

Parengė: VšĮ Baltijos aplinkos forumas
Maketavo: UAB „Savaip"
Atspausdino: UAB „Firidas"
Vilniaus g. 36, LT-18123 Švenčionys

© Baltijos aplinkos forumas, 2015
ISBN 978-609-8041-20-0

TURINYS

1. Kodėl reikia saugoti meldinę nendrinukę?....6
2. Kuo ji ypatinga?....8
3. Kaip ją atpažinti?....9
4. Nyksta nes praranda namus....9
5. Pagrindiniai projekto pasiekimai....10

Atkurta daugiau kaip 1400 ha buveinių....11

Tyrų pelkė Kliošių kraštovaizdžio draustinyje....12

Tulkiaragės polderis....12

Šyšos polderis....13

Žuvinto pelkė 13

Latvijos buveinės Papės ir Liepojos ežerų apylinkėse....14

Išbandytos įvairios buveinių atkūrimo priemonės ir būdai....14

Nendrių sąžalynų silpninimas....14

Kontroliuojamas biomasės deginimas ledu sukaustytose žemapelkėse....15

Specialios technikos naudojimas atkuriant buveines....15

Sukurtos naujos agrarinės aplinkosaugos priemonės....16

Vėlai nušienauta biomasė naudojima granulių gamybai....16

Betarpiškas bendradarbiavimas su Nemuno deltos ūkininkais....17

Apie meldinę nendrinukę sužinojo vietos gyventojai, ekspertai, visuomenė....17

6. Ateities perspektyvos....18

1. Kodėl reikia saugoti meldinę nendrinukę?

Meldinė nendrinukė – iš pirmo žvilgsnio niekuo neišsiskiriantis, neįkyrią paprastą giesmę traukiantis žvirblio dydžio paukštis. Kartu tai – rečiausias giesmininkas žemyninėje Europoje, įtrauktas į globaliai nykstančių rūšių sąrašą, ir vienintelė žvirblinių paukščių rūšis Lietuvoje, kuriai grėsia realus pavojus negįžtamai išnykti mūsų planetoje.

Kadais buvusio gana įprasto Europos šlapynių giesmininko populiacija maždaug per šimtmetį sumažėjo net 95 proc. ir šiuo metu šie paukščiai peri vos 5-iose pasaulio šalyse: Lietuvoje, Lenkijoje, Baltarusijoje, Ukrainoje ir Vokietijoje. Drastišką mažėjimą lėmė didžiąją dalį meldinėms nendrinukėms tinkamų buveinių sunaikinęs intensyvus šlapynių sausinimas XX a. Norėdami ištaisyti praeities klaidas ir suteikti galimybę savo vaikams bei ateities kartoms gėrėtis romantiška meldinės nendrinukės giesme, unikaliu jos gyvenimo būdu, turime pasirūpinti jos apsauga.

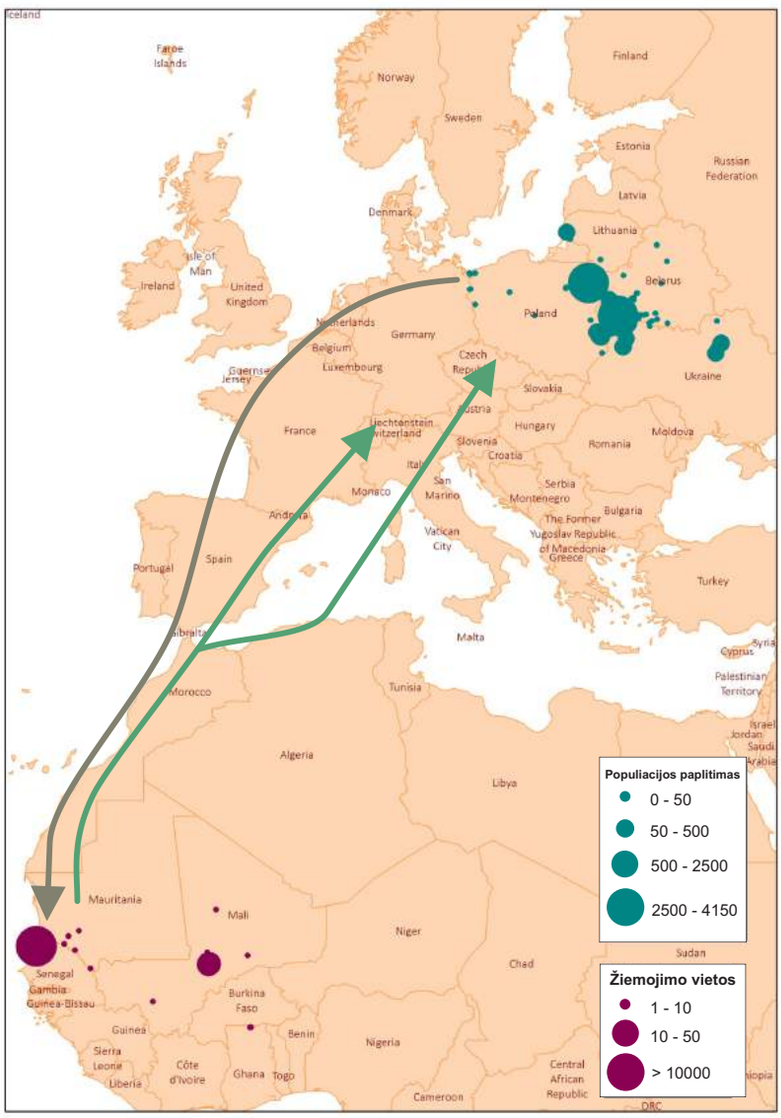

Meldinių nendrinukių paplitimo žemėlapis

Meldinė nendrinukė yra labai specifinė rūšis, gyvenanti tik ypatingose šlapynėse. Dėl reiklumo gyvenamajai aplinkai gamtininkai ją dar vadina skėtine rūšimi – šio paukščio giesmė liudija, jog toje teritorijoje esančios gamtinės sąlygos yra palankios ir daugeliui kitų retų rūšių. Saugodami meldinę nendrinukę, sukuriame palankias sąlygas orchidėjoms, stulgiams, geltongalvėms kielėms, balinėms pelėdoms ir kitoms rūšims.

Visa gyvybė Žemėje yra susipynusi į sudėtingą sistemą, kurioje kiekviena rūšis turi ypatingą vaidmenį išlaikant bendrą šio ryšių raizginio pusiausvyrą. Nors mes, žmones, šios sistemos dar nesame perpratę, patirtis liudija, jog rūšių nykimas sutrikdo pusiausvyrą ir sukelia sunkiai nuspėjamus nepageidaujamus padarinius. Norint nuo to apsisaugoti, reikia rūpintis visų rūšių apsauga. Visgi, meldinei nendrinukei ir kitoms sparčiai nykstančioms rūšims, susiduriančioms su didžiausia grėsme išnykti, reikalinga ypač skubi pagalba ir didesnis dėmesys.

LIFE+ projekto plakatas, iliustruojantis ryšius tarp meldinės nendrinukės ir kitų toje pačioje buveinėje gyvenančių rūšių
Dailininkė M. Karpavičiūtė

Pradžių pradžia - LIFE+ projekto planavimo susirinkimas, 2009 m.

2. Kuo ji ypatinga?

Meldinė nendrinukė – ryškių išskirtinių bruožų neturintis, už žvirblį kiek mažesnis, vos 11 gramų sveriantis paukštis. Paprasta išvaizda slepia iškirtinį gyvenimo būdą ir ypatingas šio sparnuočio savybes.

Itin įdomus – meldinių nendrinukių šeimyninis gyvenimas. Šie paukščiai pastovių šeimyninių ryšių nesudaro. Tiek patinėliai, tiek patelės užmezga vis naujus romanus, poruojasi su skirtingais partneriais. Tyrimai rodo, jog maždaug 60 proc. lizdų auga jaunikliai, turintys nuo 2 iki 4 skirtingų tėvų. Artinantis pavojui, patinėlis savo giesme gali perspėti gentainius, tačiau jis visai neprisideda prie šeimyninės buities – lizdo sukimo, kiaušinių perėjimo ir vaikų auginimo. Visi šie rūpesčiai tenka patelei. Perėjimo sezono metu, patinėlių pagrindinė užduotis – giesme skelbti savo pranašumą ir daugintis. Tokie neįprasti šeimyniniai santykiai pelkėje, visgi, turi prasmę ir logiką. Mat, tokiu būdu besidauginančios nendrinukės, net ir gyvendamos nuo kitų gentainių izoliuotoje buveinėje, geba išlaikyti genetiškai stiprią ir gyvybingą populiaciją ilgą laiką, o susiformavus tinkamoms sąlygoms gana nepastovioje buveinėje – sparčiai daugintis.

Patelės per sezoną veda net dvi jauniklių vadas ir vienos juos augina. Norint išmaitinti šeimyną, joms reikia kelis šimtus kartų per dieną į lizdą atgabenti pilną snapą vorų, uodų, musių, žiogų ir kitų vabzdžių. Todėl ieškodamos vaikams maisto jos įprastai skrenda tik apie 30 metrų nuo lizdo ir yra labai reiklios savo namų aplinkai – joje turi būti ypač gausu maisto. Didelį maisto kiekį užtikrina specifinė augalija ir ją lemiantis vandens lygio svyravimas – šaltuoju sezonu meldinei nendrinukei tinkama šlapynė turi būti apsemta vandens, kuriame vystosi vabzdžiai ir supūna sena augalija, o perėjimo sezono metu – vanduo turi nuslūgti žemiau žemės paviršiaus. Tai yra tipiškas viksvinės žemapelkės ritmas. Dėl ypatingo šeimyninio gyvenimo bruožų svarbi ir kita sąlyga šio giesmininko namams – didelis tokios aplinkos plotas, kuriame vietos gali rasti didesnis kiekis nendrinukių. Taigi, ideali šio reiklaus paukščio buveinė – didelį plotą užimančios atviros mezotrofinės ir šiek tiek eutrofinės šlapynės, kuriose vyrauja viksvos.

Perėjimo sezono metu užklupus ypač nepalankioms oro sąlygoms (liūtims, staigiam atšalimui ir pan.) patelėms tampa ypač sunku rasti maisto savo jaunikliams. Tačiau šie turi ypatingą savybę, kuria gali pasigirti tik nedaugelis paukščių rūšių. Tai – hibernacija. Meldinės nendrinukės gali tiesiog sulėtinti savo gyvybines funkcijas, o ištvėrusios nepalankų metą – „prisikelti" ir toliau sėkmingai augti bei vystytis.

Labai pikantiška ypatybė būdinga meldinių nendrinukių patinams. Siekiant išgyventi izoliuotose populiacijose, gausus dauginimasis yra viena iš paukščio išlikimo strategijų. Matyt todėl meldinių nendrinukių patinų sėklidės yra neįprastai didelės ir gali būti laikomos vienomis didžiausių paukščių pasaulyje. Jei tokias sėklides turėtų žmogus, jos būtų didelių arbūzų dydžio.

3. Kaip ją atpažinti?

Šis žvirblio dydžio paukštis labai panašus į dažnai sutinkamą savo *pusseserę* – ežerinę nendrinukę. Nuo jos skiriasi šviesesniu apdaru, šviesiai gelsva ryškia juostele viršugalvyje nuo snapo iki pakaušio. Panašios juostos būdingos nugaroje per pečius. Abiejų lyčių paukščių išvaizda praktiškai nesiskiria. Apsiplunksnavę jaunikliai panašūs į suaugusius, tačiau jų šonai nėra dėmėti.

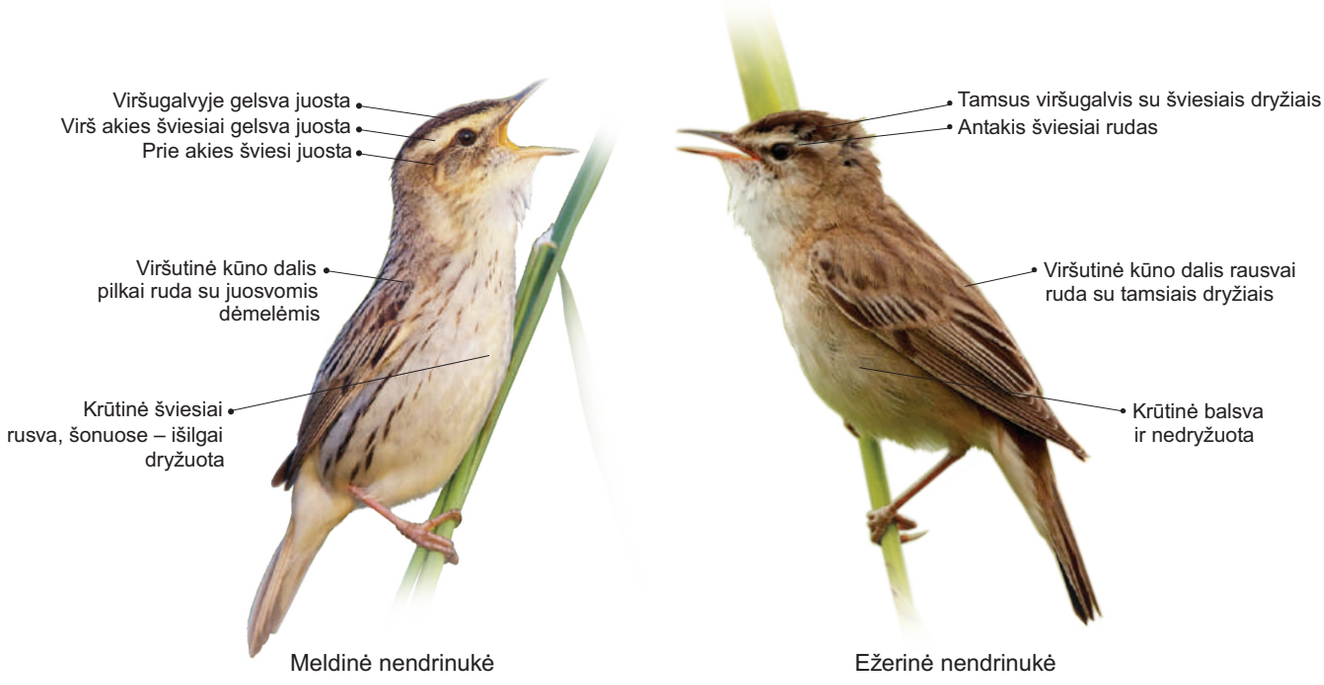

Meldinės ir ežerinės nendrinukių skiriamieji požymiai

4. Nyksta nes praranda namus

Pagrindinė meldinės nendrinukės, kaip ir daugelio kitų saugomų paukščių rūšių, nykimo priežastis, yra prarandamos jų buveinės. XX a. didelė dalis meldinei nendrinukei perėti tinkamų teritorijų Europoje buvo nusausinta, o likusios – neretai pernelyg intensyviai naudotos (tręštos, šienautos, intensyviai ganytos) arba visiškai apleistos. Nemažai paukščių prarandame ir dėl buveinių naikinimo žiemavietėse. Svarbiausioje meldinių nendrinukių žiemavietėje – Senegalo upės deltoje – šių paukščių pamėgtas buveines keičia ryžių ir cukranendrių plantacijos, o išlikusi natūrali augalija kenčia nuo sausrų, intensyvaus ganymo, nusausintų žemių druskėjimo.

Lietuvoje meldinių nendrinukių namai nyksta, jų būklė prastėja dėl nepalankaus hidrologinio rėžimo perėjimo metu, buveinių sausinimo arba užmirkimo (pernelyg ankstyvo arba vėlyvo vandens išpumpavimo polderinėse sistemose; intensyvaus ūkininkavimo (ankstyvo šienavimo, ganymo, tręšimo, žolyno persėjimo ir pan.); visiško ūkinės veiklos nutraukimo.

5. Pagrindiniai projekto pasiekimai

Projektas „Aplinkai palankaus ūkininkavimo skatinimas siekiant užtikrinti nykstančių agrarinio kraštovaizdžio paukščių apsaugą" buvo įgyvendinamas 2010 – 2015 m. laikotarpiu ir apėmė labai platų veiklų spektrą. Projekto komanda taikė tiek klasikinę gamtosaugą atkuriant apleistas meldinių nendrinukių buveines, tiek kartu su ūkininkais ieškojo tinkamiausių ūkininkavimo sąlygų intensyviai šienaujamose Nemuno deltos polderių pievose. Įgyvendinant projektą buvo laikomasi principo, jog meldinei nendrinukei palankios apsaugos priemonės turi būti suderinamos ir su ūkininko interesais. Juk santarvėje su gamta ūkininkaujantis ūkininkas yra esminė šio pasaulyje nykstančio sparnuočio išlikimo sąlyga!

Geriausiai projekto rezultatus įvertino pačios meldinės nendrinukės – retosios giesmininkės pradėjo perėti projekto metu atkurtose viksvinių pievų platybėse. Nors projekto sėkmės nematuojame gausėjančiomis meldinių nendrinukių gretomis, ypatingai džiugu, jog daug metų trukusi nykimo tendencija pasikeitė ir nuo 2014 m. stebime pamažu didėjančią šių sparnuočių populiaciją Lietuvoje. Tai neabejotina gamtininkų ir ūkininkų bendro darbo sėkmė.

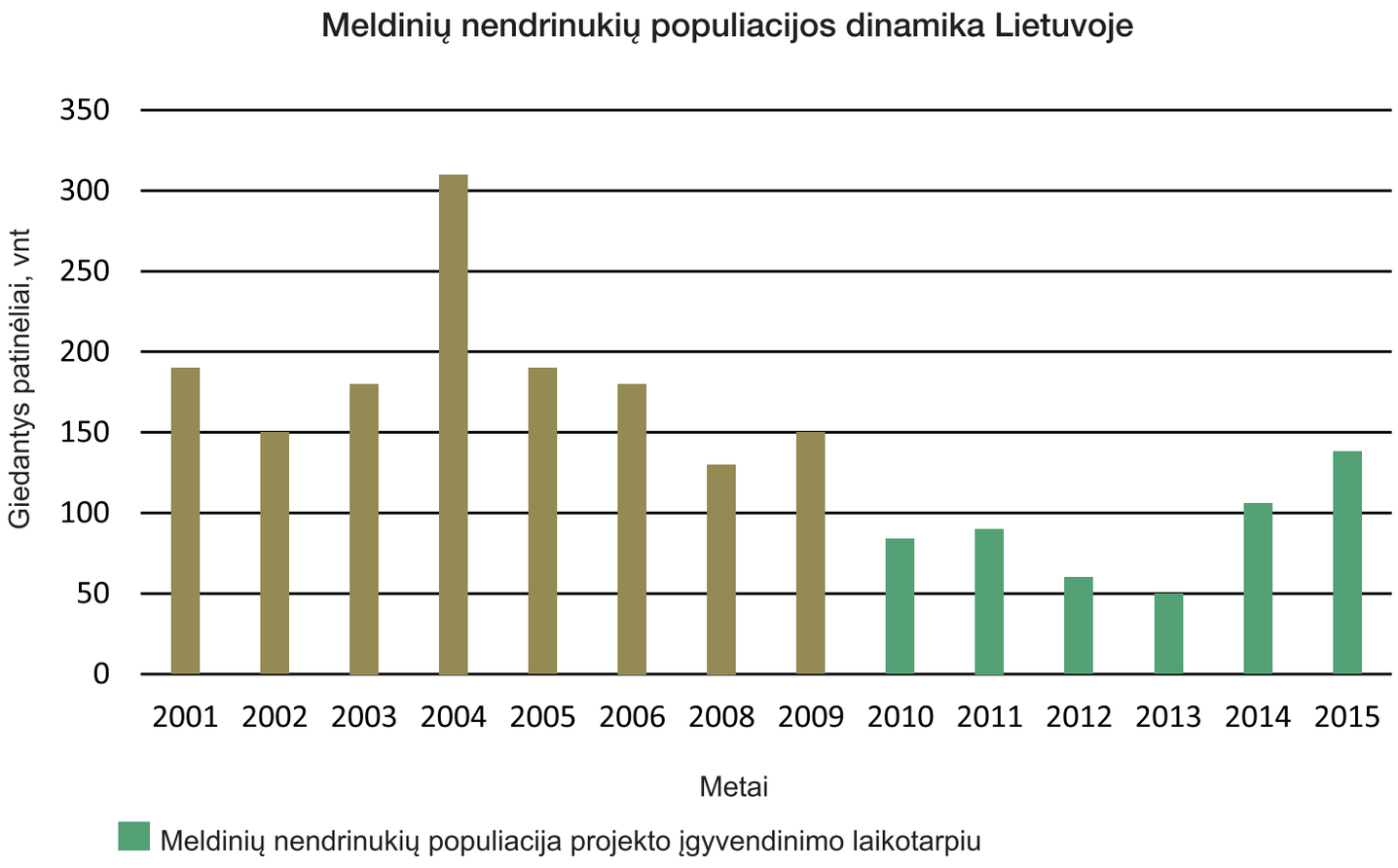

Atkurta daugiau kaip 1400 ha buveinių

Įgyvendinant projektą sėkmingai atlikti meldinei nendrinukei svarbių buveinių atkūrimo darbai už Šilutės miesto plotą didesnėje teritorijoje. Pašalinti apleistose buveinėse išplitę nendrių ir krūmų sąžalynai, projekto teritorijos kelis kartus šienautos iš jų išgabenant perteklinę biomasę. Nedidelėje teritorijoje išbandyta užsienyje plačiai taikoma gamtotvarkos priemonė – biomasės deginimas. Toliau vykdyti darbai aptariami apžvelgiant projekto teritorijas.

Tyrų pelkė Kliošių kraštovaizdžio draustinyje

Jau daug metų ši teritorija laikoma pagrindine meldinės nendrinukės perimviete Lietuvoje. Prasidedant projektui ūkinė veikla čia nevyko, Kuršių marių vandenys čia plytinčius plotus tręšė ištirpusiais biogenais, didžioji teritorijos dalis buvo užaugusi tankiais nendrynais. Siekiant susilpninti nendres ir paskatinti meldinei nendrinukei tinkamų viksvų augimą, projekto metu teritorija kasmet šienauta (darbai vyko 475 ha teritorijoje). Ilgainiui, meldinės nendrinukės pradėjo perėti ankščiau apleistuose plotuose, o atkurta Tyrų pelkės platybė tapo svarbi vieta daugybei čia perinčių ir migruojančių paukščių. Siekiant pristabdyti biogenų patekimą į pelkę, palei marias buvo palikta apie 50 m. pločio nendrių sąžalynų juosta. Joje prieglobstį rado čia gyvenantys nendrynų paukščiai.

Projekto įgyvendinimo metu

Po projekto įgyvendinimo

Tulkiaragės polderis

Tai – vienas seniausių Nemuno deltos polderių. Į jį nuo Šilutės vedančio kelio properšose matomas akmenimis grįstas kelias – brukas – dar mena senųjų vietos gyventojų – pievininkų – darbą. Dėl pralaužtų pylimų, sovietmečiu ši teritorija buvo apleista ir ilgainiui užaugo neįžengiamais nendrynais, dalyje teritorijos įsigalėjo krūmai. Projekto metu Tulkiaragėje buvo šienaujama, tvarkomi pralaužti pylimai. Dėl vykdytų gamtotvarkos darbų (apimančių 450 ha plotą) didžiojoje teritorijos dalyje nendrių sąžalynai pastebimai sumažėjo, pradėjo formuotis viksvinės ir kitų bendrijų pievos. Dabar čia galima matyti ir gerokai didesnę paukščių įvairovę. Gamtininkai ateityje tikisi sulaukti sugrįžtant ir kadais čia perėjusios meldinės nendrinukės.

Prieš projekto įgyvendinimą

Po projekto įgyvendinimo

Šyšos polderis

Meldinės nendrinukės šiame polderyje pirmą kartą buvo aptiktos tik 2004 metais, tačiau tikėtina, jog čia jos įsikūrė gerokai seniau. Nors didžiąją polderio dalį vietos ūkininkai intensyviai naudoja, dalis čia esančių meldinei nendrinukei svarbių užliejamų pievų projektui prasidedant buvo apleistos. Keletą metų nešienautuose plotuose susikaupė storas negyvos žolės sluoksnis, pasikeitė augalijos sudėtis, buveinės fragmentai tapo nebetinkami meldinei nendrinukei perėti. Projekto įgyvendinimo metu šie plotai buvo šienaujami (jie apėmė virš 100 ha plotą). Darbams naudota šlapynėms pritaikyta novatoriška technika, gebanti šienauti esant aukštam vandens lygiui.

Projekto metu vykstantys darbai

Po projekto įgyvendinimo

Žuvinto pelkė

Žemapelkės Žuvinto ežero apylinkėse nuo seno žinomos kaip meldinių nendrinukių pamėgtos buveinės. Ilgainiui vietos ūkininkams apleidus viksvinių pievų šienavimą, iš jų pasitraukė ir meldinės nendrinukės, užleisdamos vietą nendrynams ir krūmų sąžalynams. Projekto metu buvo atliekami įvairūs buveinių atkūrimo darbai virš 270 ha plote. Šalinami krūmai, šienaujami nendrynai. Taip pat išbandytas eksperimentinis augalijos deginimas. Siekiant užtikrinti viksvynams palankesnę vandens lygio dinamiką, buvo išvalytas per Kiaulyčios žemapelkę besidriekiantis apleistas sausinimo kanalas.

Prieš projekto įgyvendinimą

Po projekto įgyvendinimo

Latvijos buveinės Papės ir Liepojos ežerų apylinkėse

Sėkmingai atkūrus meldinės nendrinukės populiaciją Lietuvoje ir plečiantis populiacijos arealui, galima tikėtis, jog retieji paukščiai sugrįš perėti ir į Latviją. Dėl šios priežasties projekto metu siekta atkurti arčiausiai perėjimo vietų Lietuvoje esančias apleistas buveines Latvijoje, kuriose istoriškai meldinės nendrinukės gyveno.

Papės ežero apylinkėse reguliariai stebimi meldinių nendrinukių jaunikliai, tačiau perinčių šios rūšies sparnuočių iki šiol neregistruota. Tikėtina, kad jie atskrenda iš perimviečių Lietuvoje. Projekto metu 22 ha apleistų buveinių buvo išvalytos nuo tankiai apaugusių krūmų. Jose atlikti būtini šienavimo darbai.

Liepojos ežero apylinkėse plyti žemapelkės, kurių fragmentai – meldinių nendrinukių buveinėms būdingi viksvynai. Dėl ypač sudėtingų gamtinių sąlygų ir besikeičiančios žemės ūkio praktikos, ilgainiui šios šlapynės buvo apleistos, jose įsigalėjo krūmai ir nendrės. Pasitelkiant specialią techniką projekto metu čia buvo nušienauti 97 ha pelkės. Atlikti šienavimo darbai sudarė sąlygas palaikyti įvairiems sparnuočiams svarbią buveinę ateityje. Kasmet Latvijos ornitologai čia atvyksta tikėdamiesi išgirsti ir grįžusios meldinės nendrinukės giesmę.

Prieš projekto įgyvendinimą

Po projekto įgyvendinimo

Išbandytos įvairios buveinių atkūrimo priemonės ir būdai

Įgyvendinant projektą buvo taikomos įvairios buveinių atkūrimo priemonės ir techniniai sprendimai, sukaupta ne mažai patirties ir žinių apie jų taikymo aspektus ir poveikį. Žemiau aptariami pagrindiniai taikyti principai ir techninės priemonės.

Nendrių sąžalynų silpninimas

Ilgai nešienaujamose meldinių nendrinukių buveinėse laikui bėgant įsivyrauja tankūs nendrių sąžalynai. Siekiant sugrąžinti viksvų bendrijas taikytas intensyvus, prie nendrių augimo tempo pritaikytas nendrių šienavimas ir biomasės šalinimas. Pirmąjį šienavimą projekto komanda vykdė nendrių stiebams pilnai išaugus ir pradėjus formuoti žiedynus, o vegetacijos sezono pabaigoje šienavimą kartojo. Taikant tokį rėžimą nendrės maisto medžiagų savo šaknų sistemoje nespėja sukaupti, nes visą energiją skiria augimui ir sėklų brandinimui. Kitais metais taip šienaujamų nendrių stiebai buvo pastebimai silpnesni ir žemesni. Ilgainiui jų sąžalynai retėjo užleisdami vietą viksvų bendrijoms. Siekiant apsaugoti nendrynų paukščių lizdus su jaunikliais, pirmos šienapjūtės terminas buvo vėlinamas laukiant, kol daugumos šių sparnuočių vados sėkmingai paliks lizdus.

Kontroliuojamas biomasės deginimas ledu sukaustytose žemapelkėse

Šis metodas vis dar sulaukia kontraversiškų vertinimų, nors kai kuriose šalyse jis laikomas efektyvia biomasės šalinimo priemone, kuri praturtina buveinę mineralinėmis medžiagomis ir nedaro žalos biologinei įvairovei. Visgi, norint taikyti šį metodą, reikalingos ypatingos klimatinės sąlygos, kurios mūsų regione pasitaiko retai. Būtina užtikrinti, jog augalijos žemutinė dalis, šaknų sistema ir čia ramybės periodą išgyvenančios rūšys saugiai slėptųsi po ledu, o sniego sluoksnis būtų nedidelis. Deginimo metu turi pūsti silpnas negūsingas vėjas reikiama kryptimi. Projekto specialistai pripažino, jog toks buveinių tvarkymo metodas svarstytinas tik tuomet, jei nėra kitokių būdų biomasei panaudoti. Projekto metu išbandytas kontroliuojamas deginimas buvo naudingas buveinėms, o sukaupta praktika – tolimesniems aplinkosauginiams sprendimams.

Specialios technikos naudojimas atkuriant buveines

Nendrių ir viksvų šienavimas klampiose šlapynėse projekto komandai buvo didelis iššūkis. Pagrindiniai darbai buvo įgyvendinti papildomai dubliuojant specialius traktorių ratus, o šienavimui pasitelktos traktoriaus priekyje ir gale montuojamos šienapjovės. Toks techninis sprendimas lėmė mažesnę žalą buveinei – platesni ratai mažiau ardė velėną, o esant didesniam darbiniam šienavimo plotui (6 metrai) darbus projekto komanda atliko greičiau, mažiau važinėjo po buveinę.

Klampesnėse vietose buvo naudojama speciali savaeigė nendrių pjovimo mašina „Seiga", motoblokas „Brielmaier". Pastarasis ne tik įveikė klampius Nemuno deltos nendrynus, bet dėl savo mobilumo buvo nepakeičiamas vykdant gamtotvarką Žuvinto ežero saloje.

Motoblokas „Brielmaier"

Nendrių pjovimo mašina „Seiga"

Sukurtos naujos agrarinės aplinkosaugos priemonės meldinę nendrinukę saugantiems ūkininkams

Dauguma Nemuno deltos polderių pievų yra intensyviai naudojamos. Šienapjūtė jose pradedama anksti (birželio vid.), kai meldinės nendrinukės dar peri pirmąją vadą. Norint užtikrinti šių paukščių apsaugą, būtina jiems leisti sėkmingai išvesti abi vasaros vadas t.y. vėlinti šienavimą perimvietėse. Kitose šiam sparnuočiui svarbiose ir dėl sudėtingų sąlygų apleistose buveinėse šienavimą reikia skatinti. Norint paraginti ūkininkus imtis jiems nuostolingos, bet meldinėms nendrinukėms palankios veiklos, reikalinga paskata. Ja tapo projekto metu parengta speciali savanoriška agrarinės aplinkosaugos priemonė, įgyvendinama Lietuvos Kaimo plėtros programoje. Ši priemonė yra labai svarbi prielaida, užtikrinanti ilgalaikį meldinei nendrinukei svarbių buveinių geros būklės palaikymą. Ji taikoma tik specialistų išskirtose, meldinei nendrinukei svarbiose teritorijose, joje nustatyti specialūs terminai ir sąlygos, kurių laikantis užtikrinamas sėkmingas daugumos meldinių nendrinukių perėjimas. Šioje priemonėje dalyvaujantys ūkininkai gauna išmokas, kompensuojančias dėl apribojimų patiriamus nuostolius. Na, o apleistose buveinėse galima gauti vienkartinę paramą buveinių atkūrimo darbams vykdyti.

Daugiau susipažinti apie šios priemonės sąlygas bei teritorijas, kuriose ji taikoma galima apsilankius projekto svetainėje *www.meldine.lt.*

Interaktyvaus agrarinės aplinkosaugos priemonių žemėlapio fragmentas

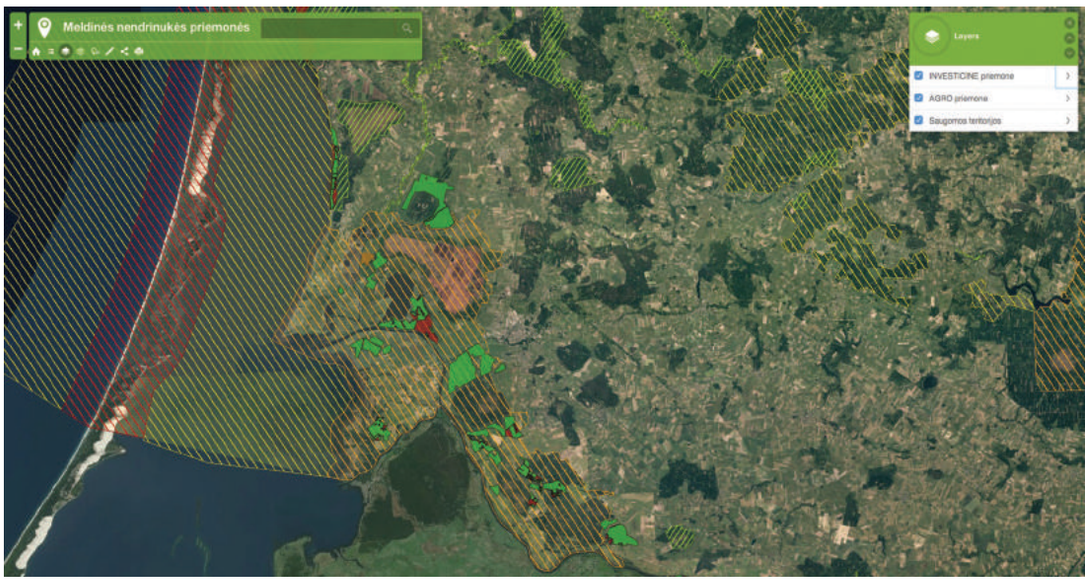

Vėlai nušienauta biomasė naudojima granulių gamybai

Užtikrinus vėlyvą meldinės nendrinukių buveinių šienavimą ir taip sudarius sąlygas šiems giesmininkams sėkmingai išauginti jauniklius, gamtosaugininkų darbas nesibaigia – reikia ieškoti būdų, kaip panaudoti vėlai nušienautą, gyvulių pašarui ir pakratams netinkamą žolę. Sprendžiant šią problemą projekto komanda pasitelkė geriausią Europos šalių praktiką, taikomą panašiose situacijose – Žuvinto biosferos rezervato apylinkėse įrengė biomasės perdirbimo cechą. Čia nupjautų ir į rulonus susuktų viksvų šienas virsta kuro granulėmis, o granulių kuru šildomas rezervato direkcijos administracijos ir lankytojų centro pastatas. Įrengiant šį cechą buvo sutelkta daug naudingos patirties, kuri naudojama toliau plėtojant vėlai nušienautos biomasės panaudojimo galimybes.

Betarpiškas bendradarbiavimas su Nemuno deltos ūkininkais

Įgyvendinant projektą buvo laikomasi principo, jog atsižvelgti į ūkininko interesus yra taip pat svarbu kaip ir užtikrinti meldinei nendrinukei palankias sąlygas. Projekto komanda stengėsi palaikyti glaudų bendradarbiavimą ir aktyvų dialogą su Nemuno deltos ūkininkais – kartu stebėjo meldines nendrinukes, planavo užliejamų pievų šienavimą, tarėsi rengiant specialią agrarinės aplinkosaugos priemonę. Tam naudoti gamtosaugininkams nauji ir šiek tiek primiršti komunikacijos būdai.

Siekiant asmeniškai susipažinti su meldinei nendrinukei svarbiuose Nemuno deltos polderiuose ūkininkaujančiais vietos gyventojais, projekto komanda lankėsi kaimuose, kalbino gyventojus, kvietė į susitikimus. Vėliau jie rašė ūkininkams laiškus, kuriuose apžvelgdavo svarbiausias naujienas apie meldinės nendrinukės apsaugą.

Pievose giedančias meldines nendrinukes specialistai registravo naudodami GIS technologiją, leidusią projekto komandai nesunkiai nustatyti pievos šeimininką ir nedelsiant tiesiogiai kreiptis su prašymu vėlinti šienavimą konkrečiame plote. Nuolatinis asmeninis bendravimas su ūkininkais lėmė puikų rezultatą – vietos ūkininkai savanoriškai sutiko atidėti šienavimą meldinės nendrinukės perimvietėse 2 metus iš eilės. Vėliau su ūkininkais buvo sudaromos gamtosaugos sutartys. Jas įgyvendinant išbandytas parengtų agrarinės aplinkosaugos priemonių reikalavimų taikymas.

Kasmet organizuojama meldinių nendrinukių sutiktuvių šventė buvo puiki proga gamtosaugininkams, Nemuno deltos ūkininkams, moksleiviams ir vietos savivaldai džiaugtis giedančiais paukščiais ir dalintis rūpesčiais, nuogąstavimais, ieškoti būdų kaip vienas kitam padėti.

Apie meldinę nendrinukę sužinojo vietos gyventojai, ekspertai, plačioji visuomenė

Projekto metu daug dėmesio skirta visuomenės informavimui ir švietimui. Organizuoti meldinės nendrinukės stebėjimai Nemuno deltos pievose, tarptautinės konferencijos, susitikimai su jaunimu miesto bibliotekoje ar netgi naktiniame klube, išleisti informaciniai leidiniai, sukurtas filmas. Meldinė nendrinukė sulaukė gausaus žiniasklaidos dėmesio. Visa tai garsino mažąjį giesmininką, ilgainiui jis tapo tikra regiono įžymybe. Būtent tai padėjo suburti gausų bendraminčių ratą bei parodyti visuomenei ūkininko svarbą saugant meldinę nendrinukę.

Kiekvienoje projekto teritorijoje pastatyti informaciniai stendai ir toliau informuoja apie atliktus darbus ir meldinę nendrinukę. Na, o Kliošių kraštovaizdžio draustinyje ir Nemuno deltos Tulkiaragės polderyje artimesnei pažinčiai su unikalia ekosistema, paukščiais bei ūkininku lankytojus kviečia pažintiniai takai.

6. Ateities perspektyvos

Projekto komandos darbas yra svarus indėlis stabdant meldinės nendrinukės nykimą Lietuvoje ir didinant tikimybę retąją paukštę vėl išgirsti Latvijos žemapelkėse. Visgi, norint užtikrinti ilgalaikę šio paukščio apsaugą, dar daug darbų ūkininkai ir gamtininkai turi drauge nuveikti. Specialistai sutaria, jog pirmiausia reikia mažinti esamų meldinės nendrinukės populiacijų fragmentaciją. Šiuo metu izoliuotos populiacijos yra itin pažeidžiamos ir susiduria su didele grėsme išnykti pavyzdžiui, yra galimybė, jog po nesėkmingų metų kažkuri populiacija gali ir nebeatsikurti. Mažinant fragmentaciją reikia atkurti dar daug buvusių žemapelkių, o tai – ilgas ir nuoseklus darbas. Ne mažiau svarbu pasirūpinti meldinėms nendrinukėms tinkamo šienavimo rėžimo palaikymu Nemuno deltoje. Šiam tikslui pasiekti reikalingi papildomi biomasės perdirbimo pajėgumai, užtikrintys didesnį vėlai nušienautos pievų žolės panaudojimą.

Tai – tik kelios veiklos kryptys siekiant, jog meldinės nendrinukės giesme džiugtųsi ateities kartos. Šio projekto metu sukaupta patirtis ir pasiekti rezultatai sukūrė puikias prielaidas toliau stengtis ir dirbti šio tikslo vardan.

Baltijos aplinkos forumas drauge su partneriais 2010-2015 m. Lietuvoje ir Latvijoje vykdė projektą „Aplinkai palankaus ūkininkavimo skatinimas siekiant užtikrinti nykstančių agrarinio kraštovaizdžio paukščių apsaugą“.

Pagrindinis projekto tikslas – sudaryti palankias sąlygas globaliai nykstančiai meldinei nendrinukei perėti. Sužinokite, kaip projekto komandai sekėsi, šiame leidinyje.

Daugiau apie projektą: www.meldine.lt